

Kommunrevisionen informerar

Granskning av barnkonventionens efterlevnad

Förstudiens inriktning

Den 1 januari 2020 trädde FN:s konvention om barnets rättigheter i kraft som svensk lag. Fyra av barnkonventionens 54 artiklar anses som grundprinciperna. Dessa är artikel 2 (barns lika värde och rättigheter, skydd mot diskriminering och bestraffning), artikel 3 (sätta barns bästa i första rummet i alla åtgärder och beslut som berör dem), artikel 6 (barns rätt till utveckling) samt artikel 12 (barns rätt till åsikter i frågor som berör dem).

Kommunstyrelsen har ett särskilt ansvar att skapa förutsättningar för att rättigheterna genomförs i praktisk handling. Barnperspektivet ska vara inkorporerat inte bara traditionell barnverksamhet (skola, barnomsorg, fritid och socialtjänst) utan även i beslut i tekniska förvaltningar, till exempel i frågor gällande trafik, stadsplanering och miljö.

Resultat

Vår sammanfattande bedömning är att kommunstyrelsen och berörda nämnder inte har säkerställt en tillräcklig struktur och intern kontroll för att leva upp till de krav som anges i barnkonventionen, med utgångspunkt i dess fyra grundprinciper. Det saknas ett kommunövergripande arbete med barnrätt, vilket är nödvändigt för att skapa ett likvärdigt arbete i kommunen och en stark kultur, kring barnrättsfrågor generellt och barnkonventionen i synnerhet.

Avsaknaden av kommunövergripande riktlinjer över hur barnkonventionen ska implementeras har fått till effekt att kommunstyrelsen och nämnderna har utformat separata mål och arbetsmetoder för att stärka barn och ungas rätt till inflytande och delaktighet. En genomgång av styrelsens och nämndernas uppdragsplaner för 2021 visar att verksamheten i vissa delar ligger i linje med barnkonventionen och dess grundprinciper. Däremot bedömer vi att detta är en tillfällighet snarare än konsekvensen av ett systematiskt arbetssätt, eftersom varken styrelse eller nämnder har utarbetat former för hur barnkonventionen ska beaktas i planeringen.

Undantagen är individ- och familjenämnden som nyligen fastställde en handlingsplan för barnkonventionen, och kommunens båda utbildningsnämnder som i sina uppdragsplaner anger barnkonventionen som utgångspunkt för verksamheten.

Granskningen visar även att kommunstyrelse och nämnder inte har en tillräcklig utbildningsnivå kopplat till barnkonventionen samt saknar ett systematiskt arbetssätt för prövningar av barnets bästa. Vad gäller utbildning är varken förtroendevalda eller tjänstepersoner utbildade i enlighet med fullmäktiges direktiv som togs i samband med att barnkonventionen blev lag. Vad gäller avsaknad av ett systematiskt arbetssätt för prövningar av barnets bästa har varken styrelse eller nämnder efterlevt den av fullmäktige antagna riktlinjen för barnkonsekvensbeskrivning som ska användas vid alla beslut. Vi anser även att det är anmärkningsvärt att en majoritet förtroendevalda känner sig trygga i verksamheternas barnrättsprövningar trots att beslutsunderlagen i regel saknar en prövning av barnets bästa.

Rekommendationer

Vi rekommenderar kommunstyrelsen utifrån sitt samordnande ansvar att:

- Säkerställa ett kommungemensamt förhållningssätt för hur barnkonventionen ska implementeras i kommunen.
- Bereda och för kommunfullmäktige föreslå en uppdaterat riktlinje/rutin för barnrättsprövning som ska användas vid samtliga politiska beslut i kommunen.

Vi rekommenderar även kommunstyrelsen och granskade nämnder att:

- Säkerställa att samtliga ledamöter och relevant personal i verksamheten genomgår relevant utbildning kopplat till barnkonventionen.
- Etablera en förvaltningsöverskridande kontaktyta för samverkan och samordning i barnrättsfrågor.

Slutligen rekommenderar vi kommunstyrelsen och samtliga granskade nämnder, förutom individ- och familjenämnden att:

- Tydliggöra barnrättsperspektivet i sin respektive verksamhetsplanering.

EY:s rapport "Efterlevnad av barnkonventionen, 2021-11-18".

För ytterligare information, kontakta:
Revisionens ordförande Ewa Miller,
ewa.miller@umea.se